

DOMOVINA.

TEČAJ III.

LIST I.

Izhaja vsak petek.

Velja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 30 s., za
četrt leta 30 s. Kdor sam po-
stavlja, plača za celo leto samo 2 g. 50
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.Naredilna pisarna in reklamno-
stojnica se pošiljajo vredništva.Površni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici E. Schar-jevi na Travniki
ku po 5 soldov.

Novo leto.

Izmed brezštevilih misli, ki švigajo človeku po glavi hitreje, ko blisk, katerih druga drugo pred sabo podli in katerih večina se kupoma pogreza v brezno pozabljenja, da se morda nikdar več iz njegane izkopljejo, kakor se iskrosana iskra tisti hip za vselej ugasni—vjel sem na novo leto vendar nekatere ter zaprl jih v nek predalček svojega spomina. Ta ječa pa jim je bila protena, zagajale so mi, da sem jih na zadnje pomilostil s tem pogojem, da se mi spravijo lepo spodobno po medeni lestvici, ki ji pero pravimo, na potrpekljivi papir, z njim potle v tiskarnico, od ondot pa da pojdejo pranje preoblečene romat po širocem svetu. Da, po svetu! saj misli, ki jih imam zdaj v mislih, zadevajo ravno „ogled po svetu.“

Celi ljubi december, kakor da ne bil že sam na sedmi dolgočasen, nismo imeli drugega vromopa, ko moglemo in dečevno, da takega skoz tako dolgo časa skoraj ne pametimo. Bolj ko se je bližal konec leta, bolj se je del ušvel; na sv. Silvostra večer je nebo vse zatvornico odprlo, kakor da bi bilo vedelo, da bo staro leto s svojim gospostvom kmalu pri kraji. Tudi toploto zimsko (!) smo imeli o naj krajših dneh naj več. Na sveti večer n. pr. sem pri odprtih oknih pisal! — Na novo leto se že od jutra dvomno nebo med 10. in 11. uro dopoldne pooblačil in potem, in zdaj smo videli prikazen, kakoršna se ne vidi ne vsak dan ne vsako leto. Zablisne, zagumi, ulije se tropična ploha, ki se pa nenadoma v sodro spremeni; dalje gore je bil med tem sneg pobelil. Zrak je bil na enkrat ves drugi; ves oblajen. Popoldne so se oblaki razkrojili, nebo se je kolikor toliko razvedrilo in od tistoga dne je vreme stanovitno. Tako v Gorici.

Evo podobo novega leta—1869!

Kakor je v enem zrnu zapopaden celi poznejši klas, tako naj nam velja neuvadna vremenska sprememba prvega dneva novega leta za priliko poznejših mesecev toda ne v zmislu naravnega vremena, ampak političnega.

Tam doli na naj nižem jugu Evrope se kopá siv oblak iz grškega morja. Brž so nastavili vsi učeni vremenoslovci po vseh večih in tudi nekterih opazovavnicah druge vrste svoje daljno-in drobnogledno in vsakršne opazovavne priprave ter ostro pazijo na vsako sapico, na vsako pomikanje oblaka. To pa niso navadni opazovavci, da bi gojili le naj mlajšo hčer naravoslovja—vremenoslovje—, kateri se lepa prihodnost že

zdaj poklanja; oni politično vreme ne le opazujejo, temveč ga snajo tudi narejati. Zatorej jih vidimo, kakor nekake coporjake novega veka, mešati, pretakati in prolijati, izpuščati in loviti sopare, gaze in vsakršne tvarine, iz katerih nastaja politično vreme; oni vprogajo in razprogajo, zvezujejo in razvezujejo mnogotere moči; učijo in podtikajo, podpihavajo in gasijo ogenj v komijskih svojih kuhinjah. Tih jih imate diplomate! Rojeni, ne, odgojeni so, da delajo znamenje na svetu, a ne, da bi jih poravnavali.

Vse kaže, da je sedanji grško-turški oblak umotno ugajeten iz puhov, ki so skoz dve leti s Kandijo in iz grškega morja in sploh z ondotnih krajev izhlapljali pa tudi iz Bog ve kakih drugih puhov. V tem, ko diplomatje zdaj tuhtajo, kakšen veter bi naredili, da bi tisti oblak nad sosodovo njivo svojo točo usul, hlinijo se nedolžno, umivajo si pred nevedno množico roke ti diplomati—Pilati! In da bi jim svet raji veroval, da so miroljubni, mamijo ga s tem, da svetujejo konferencijol (orjé vladi, koja bi tega navsveta ne sprejela; bilo bi to očitno znamenje, da je ona kriva vseh sedanjih in prihodnjih neozgod. Zato se vno že bolj podvizajo, nasvet zastrau poravnavne konferencije sprejeti, ko se je podvizala vlada nasvetovavka, sprožiti ga, pa ne, kakor da bi kaj posebnega pričakovale od konferencije, ampak samo zato, da odvrsejo od sebe sum, da so one tiste, ki hočejo mir kaliti. Navidezno prizadevanje, mir ohraniti, spremlja drugo, skrivno pa bolj goreče prizadevanje, najti na grško-turških tleh tisti prostorček, na kterega bi mogli državniki o pravem času nasloniti svoje Arhimedove mašine, s kterimi nameravajo vzdigniti jutrovo vprašanje sploh in z njim vred nemško ali nemško-francosko, prusko-avstrijsko in Bog ve, kako še.— Sedeli bodo možaki krog zelene mize v Parizu, govorili bodo o Kandiji, o grško-turškem razpou, o točkah turškega ultimatum-a; mislili pa ti na Mën in Bismarka, uni na Mën in Beusta, ti na avstrijsko-francosko zvezo, uni na rusko-prusko- itd. Turk in Grk ne bosta drugega, ko zagrinjalo, za kterim bodo poslanci šah igrali ali prav za prav ne poslanci, ampak ministri vnanjstva raznih vlad po telegrafu; ali saj ga že igrajo, kajti podlaga konferenciji je narejena že popred. Pa kam sem začel? Zdaj že le se zavedam, da sem od svoje prilike odskočil. Nič ne dé; naj se pa zdaj spet k njej povrnem! V tem—sem hotel reči—ko se bode po razgovorih iz pisarenji nad mizo v posvetovavnici Pariški nebo vedrilo, zbere se pod mizo toliko soparice in elektricitati, ki se steče po telegrafskih dratih, da bo—sole lucescente conferentia deliberante, majus tonitru. postea, quam ante.

Stari Rimljani so imeli svoje augure, kateri so iz naravnih prikazov in sosebno iz tičjega glasu itd. pre-rokovali prihodnje reči. Vsi so jim verovali, le oni sami med sabo so dobro vedeli, da so vsi skup sleparji, in nekdo je rekel, da se temu nar bolj čudi, kako se morejo ti auguri, kedar se na poti srečajo, tako resno držati, da se ne smejejo. Nekaj enacega bi jez rekel o naših augurih, ki delajo mir in vojsko.

Znabiti, da v Parizu južni oblak za zdaj zopet v morje potlačijo, da porečejo: Mir vama bodi, Turk in Grk! Ali izza kupov vseh dosedanjih diplomatskih nôt in zapisnikov konferencije Pariške ystanejo v kratkem bré ko ne drugi črni, še nevarnejši oblaki: jutrovi, nemški, italijanski, iz kterih se bode začela usipati železna toča po Evropi. Ni verjeti, da bi bili diplomati tako priprosti, ča bi mislili, da bodo že vsi izvirkij homatij zatakneni, ako oni eden izvirek, gráki, zamašijo.

Soparico, ki zdaj svet tlači, mora pregnati kaka burja, in to ne le za to, ker je zakon nature tak, tem več tudi zato, da se lisičjim diplomatom izpolni pregovor: Kdor veter seje, bode žel vihar.

Primerimo prihodnje reči letošnjemu novoletnemu

Podlistek.

Narodne pesmi.

Kolodnica.

V Volčah na Tominskem zapisal P.

Mi smo štiri,
Ko pastiri;
Kar imamo,
Vse prodamo,
Da za ofer damo;
Ti daj sukno, jez dam plajš,
Da bo Ježuš naš tovarš!

Tu je zima,
Tam je mráz;
Či (kje) bo Ježuš
Zdaj ta čas?
Stegni močnico,
Daj petico;
Jez bom pa še tólar dal,
Da bo Ježuš sladko spal.

vremenu, ter recimo: Sedanja situacija jesoparna, dvomna, pa se nagiba bolj na dež, dasi izpod megel kak žarek (konferencija) posije. Med 10. in 11. uro, t. j., še v prvi polovici leta se vse nebo debelo pooblači, ploha se ulije, bliskalo bo, grmelo in treskalo! Ker so pa vojsko dandanašnji kratke, začelo se bode nebotje proti jeseni jasni: pogajanje zastran miru se prične. Južna in srednja Evropa se bode na novo uravnavala. Kako? To ve en sam diplomat—Tisti, kteremu je na novo leto ravno med zgorej popisano vremensko prikaznijo možki in ženski zbor v naši prvostolnici milokrepko pel tako-le (offertori): „*Tui sunt coeli et Tuae est terra, orbem terrarum et plenitudinem ejus tu fundasti: justitia et judicium praeparatio sedis Tuae.*“ [Tvoja so nebesa in Tvoja je zemlja, ves svet in vse, česar je polen, si Ti ustanovil: pravičnost in pravica priprava (t. j. pogoj, podloga) Sedežu Tvojem]. To bo segle 88. psalma, kteri se da v marsikakem oziru dobro obrniti na sedanje politične okolnosti, te besede, ginljivo pote in ako petje podpira ne le polen orhester, tem več—*grom po zimi* (!), koga ne bi povzdignilo na višje stališče, nego jo stališče navadnih naših državnikov in diplomatov, kteri tako radi pozabijo, da „Tvoja je zemlja“, —na stališče providencijalno? Kaj nam brani misliti, da konec jeseni tega leta bode politično nebo že zopet precej jasno, da se prikaže na sinjnom oboku zaželjena niavrica—*občni cerkveni zbor*, kteri ima sčistiti zrak duhovnega sveta, verskega mišljenja, kakor vojaka politični?

„To so „Domovinino“ novoletno misli. M.

Trst in okolica Tržaška.

Pod tem nadpisom piše izvrstna dunajska „Reform“, številka 51. od 17. dec. l. l., tako-le:

„Trst je stopil danas zopet na sprednje mesto na političkem gledišči v Avstriji, in to, v trojnem oziru: prvič, kar se tiče njegovega položaja v državi, potem zaradi njegovih notranjih razmer in razpora z okolico, in slednjič zavoljo tega, ker to glavno naše kupčijsko mesto ljudi vnanjih držav tako nekako čudno mika. Kar zadeva položaj Tržaškega mesta in obmestja v monarhiji avstrijski in razmere njegove do nje, pretresali smo—pravi Reform—, že v poprejšnjih sestavkih (n. pr.: „Zgodovinske in narodne pravice mesta Trsta“ v štev. 12 „Ref.“ od l. 1867 in družih) zahtevanja sedanjega mestnega starešinstva Tržaškega, ter skušali pojasniti praktično njih vrednost. Tudi zdaj si ne moremo kaj, da ne bi obžalovali, da neka tuknjašnja stranka v podrtinah starodavne dobe in srednjega veka meša in išče, da bi zadobila veljavo tako zvanim zgodovinskim privilegijem, kteri ali pravice podlage nimajo, ali pa so anakronizmi (pomote v časoslovji) brez vse pomenljivosti, in se ne vjemajo z današnjimi državnimi razmerami. V seji državnega zbora na Dunaji od 14. nov. 1868 so se oprli Tržaški poslanci vnovič na svoje tako imenovane zgodovinske privilegije, ali minister notranjstva jih je zavrnil; toda z razlogi njegovimi nismo bili zadovoljni. Da se Trst, ko je bil pod francoskim gospostvom ni skliceval na svoje zgodovinske pravice—to ne more veljati za vzrok, da so te pravice svoj pomen in državno pravno svojo moč zgubile?! Francosko gospostvo je bilo posilno gospostvo, ki je trone in ljudstva z nogami teptalo. Kdo bi se bil takrat predrznil, sklicevati se na zgodovinske ali tudi celo na navadne pravice?..... — Trst ni bil kriv, da je prišel pod plujo gospostvo. Ko je prevzel gospostvo nad Trstom vojvoda Leopold, obečal je v svojem in naslednikov svojih imenu, da bo mesto branil proti komur koli, ter da ga nikdar nikomur ne prepusti. Ako se je to vendar-le z godilo, pa da ni Avstrija svojih pravic gledé Trsta zgubila, ne sme veljati za razlog, da bi bil Trst zgodovinske svoje pravice zgubil zato, ker je bil prišel pod Francoza! Po naši misli bi bil g. minister lahko veljavnejše razloge navedel in bi bil moral jih navesti, razloge, ki smo v zgorej omenjenem sestavku v „Reformi“ razložili. Mi ne moramo ponavljati tega, kar smo že enkrat povedali; danas hočemo razložiti samo notranje razmere Tržaške in vzroke razpora z okolico.

Kakor je znano, šteje se k provinciji Trstu me-

sto in okolica mestna. Ta okolica obsega kako poldru-go štirjaško miljo sveta in šteje več ko 40 tisoč duš, samih Slovencev. — Predno se lotimo bolj natanko razlagati razmere med mestom Tratom in okolico, moramo se ozreti nazaj v zgodovino Tržaško, da bomo videli, koliko ima v sobi to, da ta kos zemlje Italijani zahtevajo. To storiti, je treba tem več, ker so ravno ta zahtevanja prvotni vzrok razpora med mestom in okolico.

Prvotni probivavci vsoga Primorskega z Tratom vred so bili brez ugovora—Kelti, za kterimi so se vselili kakih 600 let pred Kristusom Traki; ti so sezidali ob bregu več mest in tudi Trst. Prišli so bili ti Traki od ustij Donave in so bili brž ko ne kako slovansko pleme, gotovo pa ne latinsko. Sloveli so v starodavnih časih kot predrzni, podvzetni namorniki (brodarji), pa tudi—kakor se zdj—kot pomorski roparji. Ko so se bili začeli Rimljani obračati proti srednji Evropi, ustanovili so nar poprej v Ogloji kupčijsko tržišče in vojno luko; od tod so gospodovali čez ves zaliv Tržaški. Valed tega je moral nastati prepir med njimi in Traki ali Istri (tako so se klicali Traki zato, ker so bili prišli od Donave, kteri je bilo ime Ister). Rimski zgodopisci pripovedujejo, da so Istri pod svojim kraljem Epulom poskusili, rimljansko naselbino v Ogloji razdjeti, na zadnje pa da so se morali umakniti vojskni umetnosti rimljanski, kteri niso bili kos. Leta 178 pred Kristusom si je podvrzel konsul Klaudi breg isterski in je napravil v Trstu in Pulji (Pola) vojaške naselbine in trdnjave, da je strahoval in brzdal domačine (Trake). Mesta so dobila rimske municipalne ustave. Ni dvomiti, da so bili stanovavci, ki so jih Rimljani tod našli, Slovani; tako je nastalo tudi ime Trst iz starodavnega slovenskega mestnega imena, ki so ga Rimljani spacificili v „Tergeste“. Pa saj tudi Benetke, ki so jih Vendi ali Venedi (Venedi) ustanovili, bile so izvirno slovanske. Tudi ni mogla rimska kolonija (naselbina) v Trstu slovanskih stanovavcev po okolici nikdar porimljaniti. Slovan se drži, kakor vemo, dokler le more, svoje narodnosti, svojega jezika, običajev svojih in navad. Vse vasi tik do vrat mestica Trsta, vsak košček oravne zemlje, vse so imeli v lasti Slovani. Tako je našel to deželo Karol Veliki, ko je razrušil v teh krajih gospostvo bizantinsko, in takó je še danes čez tisoč let. Rimljanski živelj v Trstu je bil le tuj zasev na slovanski zemlji, mladika, presajena na slovanska tla—zajodavka. Kot taka je ostala rimljanska naselbina v Trstu tudi zmiróm narodopisno (ethnografično) osamljena. Res, da so se uselile tam, potem ko so bili barbarji o času preseljevanje narodov Trst podrli, zraven slovanskih večidel benečanske družine; vendar pa je znano, da znabiti ni dveh družih mest na svetu, da bi se bile takó iz srca sovražile ter stoletja in stoletja prepirale in kavsale, kakor Trst in Benedke. Trst ni hotel nič vedeti o tem, da bi se podvrzel mogočni republiki, ki je gospodovala čez jadransko morje, največ se je na zadnje proti koncu 14. stoletja raji avstrijski vladarski hiši izročil, da je imel mogočnega gospodarja in varuha, pa tudi zato, ker je bil vojvoda avstrijski bolj ko vsak drugi knez ali mogočnjak zmožen, „odpreti mestu (Trstu) nove poti do Podonavskih krajev.“ —

Italijanski jezik je—to je tudi znano—občni kupčijski in pomorski jezik po vsem sredozemeljskem morji. Da je tako, prihaja od tod, ker so imeli Benečani in ob časih Genucci nadgospostvo po tem morji noter tje do bregov črnega morja. Tudi mornarji istrski in dalmatinski, ki so jih upotrebovali Benečani za svoje vojskne galere in kupčijske ladije, sprejeli so jezik svojih gospodarjev, in tako se je razširila italijanščina kot trgovski in pomorski jezik po vseh pristaniščih jadranskega in sredozemeljskega morja. Samo v tej okolnosti je treba iskati vzroka, da italijanščina tudi v Trstu prevaguje in gospoduje ter da se je poslužujejo tudi Slovani, Grki in Nemci, ki v mestu živé in opravila opravljajo. Na to pa, da se (v javnem življenji) laščina upotrebuje, ne more opirati Italija nikakih pravic do Trsta, kterega ni nikdar imela, in ki ni nikdar tod gospodovala.

Okoličani Tržaški, kteri pogostem z meščani občujejo, govorijo tudi kaj malega italijanski, kedar imajo ž njimi opraviti, med sabo pa in doma v družini ne

govorijo drugače, nego materini slovenski jezik. Res si je veliko prizadel poslednjih let municipi Tržaški, zlasti kar prenapeta (ultra-) italijanska stranka v njem zvomeč nosi, da bi bil okoličane poitalijanil. Ker italijanski naselbini v mestu, ki je kakor jeziški otok krog in krog od slovanstva oddana, to, da je osamljena, nič kaj prav ne dá, in da se nič kaj močno ne čuti ter da bi sira da za sabo kaj sveta pridobila, je lahko razumeti.

(Dalje prik.)

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

Srečno so čutili „Dom“, da ni imela že 14 dni pisati politične kronike; prav nič imenitnega se ni pripetilo v tem času; samo to je dalo časnikom o Božiči nokaj opraviti, da je Nj. veličanstvo dvoma ministroma, Giakra-i in Berger-ju, visoke redove podelilot češ, da zdaj so kakor veliki plemenitaši, pa da se jim ne bo več spodobilo, biti liberalnim. - Važnejše je, kar pruski časniki z našim državnim kancelarjem in njegovo politiko vganjajo; vsa ga dolžijo: da na Turškem skrivši ogenj podpihajo; da bi na Nemškem zaradi mejno črte (reke Men a) med severno nemško zvezo (pod Pruskim nadgospostvom) in južnimi nemškimi državami kako dlako v jajcu našel, da bi se s Prusijo spril in Avstriji v prid na Nemškem popravil, kar je leto 1866 pokvarilo, to je, da bi Avstria vsled Praškega miru iz Nemčije celó pregnana, zopet kakor nekdanj tam gospodarila. Da bi Avstria ne mogla teh grofu Bonstu podtaknjenih namer vresničiti, kaj delajo oficiozni pruski časniki? Prizadevajo si Ogorsko od naših slovensko-nemških dežel ločiti, to je, dokazati, da, kar bi vsled politike drž. kancelarja za našo deželo dozdevno prav bilo, bilo bi Ogorskemu na škodo, da naj torej Ogrji, ko bi prišlo do kake vojske zaradi nemških zadev, svojo vojno pomoč odrečejo. Zadržuje napravlja Prusija Avstriji tudi s tem, da v Rumuniji veliko politiko in pripravo za vojsko dela, da moldovaloškim Rumunom misli vriva, naj bi o priložnem času Rumuno na Erdoljskem na se potegnili. Z ono besedo struno med Avstrijo in Prusijo, ako se sme po časnikih soditi, so napete. Sicer pa, kar se Ogorskega tiče, je glavni organ (časnik) Denk ove stranke te dni na vna usta povedal, da se Prusija jako moti, če misli, da se bode dala Ogorsko od Avstrije ločiti, ako nastane kaka nevarnost.

15. t. m. se snide zopet državni zbor.

Iz Novega Sada. (na Ogorskem) Srbi na Ogorskem o grško-turškem razporu vse drugače mislijo kakor Magjari. General Stratimirovič v „Napredaku“ v navdušenem članku, ki dela veliko senzacijo, kliče srbsko vlado in Srbe na pomoč Grkom v boji zoper Turka, ter med drugim govori tako-le: Po številu majhen, gledé vojnih sredstev siromašen grški narod nima ničesar od svojih slavnilh prednikov, razun junaštva in hrabrosti svojih sinov! Ali ravno zato, ker so mu materijalna sredstva pičlo odmerjena, in ker Evropa, hvaleča se s svojo omiko, v sramotni sebičnosti svojo pomoč daja turškemu tiranstvu — ravno zato je treba, da Grčija izve, kje so njeni prijatelji, kje so njeni zavezniki. In kje hočejo ti biti, ako ne v vrstah onih milijonov raje (podjarmljenih kristjanov na Turškem), kateri kakor tudi Grčija že veke in veke trpé, in lepega dne svojega rešenja pričakujejo. Pa tudi naši bratje v Bosni in Hercegovini — v stari deželi naših kraljev, v Stari Srbiji — tudi oni čakajo na novo Kosovo, srečen Vidovdan! — In kedar grški junaki zakličejo in pozovejo svoje brate na pomoč, ali ne bo našel njihov klic tisočernega jeka v prsih srbskih bratov? Mar so nam sreca tako pokvarjena, da niso več sposobna gojiti vzvišenih čutil? so nam li živci oslabeledi? ali so nam ostri meči zarjuveli? Ali nismo mi vnuki kosovskih junakov; ali ni tudi nam, kakor Grkom, divza svetinja: Milovati našo bivšo veličino in jo maščevati? V tem osodepolnem trenutku, v katerem se ima naša osoda k boljemu zasuka ti, moremo samo eno storiti: izpolnjevati svojo dolžnost! In kadar tako ena misel in eno čustvo napolni sreca vsega srbskega naroda, kedar je on, spominjajo se svoje preteklosti odločeč pridobiti si svojo prihodnost, po

kteri koli ceni: tedaj bo srbska vlada, katero bo branilo in vodilo narodovo javno mnenje, tudi storila svojo dolžnost; z belih dvorov beograškega knozna se bo v kratkem razlagal slavni klic: Vstanite, Srbi! hajdimo na Kosovo!

Iz Slovenske Bistrice, 30. dec. se piše „Sl. Narodu“: Res čudno reči se godé pri nas. Povedal sem vam že, da se ustanavljajo katol. društva. Dve ste se že organizirali; na nedeljo 27. t. m. pa je bil sklican ljudski shod v Devino, malo vas blizo mesta, da bi se napravilo tudi tu enako društvo za občino šentovsko. V sploh prejšnjih dveh shodov pa je razsrdil tiute ljudi v mestu, ki jim preseda vsaka slovenska bosoda in ki so tudi na tej napravi, ki je vendar le katolško-politiška, hoteli zvolati narodno agitacijo. Naš mestni župan, po rodu in po imenu trd Slovence, pokliče v nedeljo dopoldne k sebi župana in može odbornike šentovske, jih dve uri zdeluje, da naj bi zabranili ta shod, češ, da duhoven nima druge pravice, ko v katekizmu podučevati, da take shode mora zabraniti vauk župan itd. Župan se res da v kozji rog vgnati in prepove tistemu kmetu, v kterega hiši bi imel biti shod, da on, župan, tega ne dovoli. Kmet pa se ne da oplášiti, ker se je ta shod celo po postavi bil naznanil tri dni prej o. kr. okr. glavarstvu v Mariboru. Čudno, da glavarstvo ni tega naznanilo županu, pa da tudi ni poslalo nobenega političkega komisarja. Po postavi sicer tega ni treba, a kor jo e. k. o. glavarstvo poprej bilo razposlalo pismo županom, naj zabranijo te shode, če niso po postavi naznanjeni, moralo bi bilo tudi to postavno naznanilo županom objaviti. Ob 5. zvečer so se zbrali ljudstvo, več ko 100 ljudi, v imenovani hiši; pride tudi gospod kaplan Šuc in zborovanje se začne. G. Šuc je bil soglasno izvoljen za predsednika zboru in ga vodi skoz mirno in postavno. Na enkrat pride župan z dvema odbornikoma in hoče motiti zbor. Reče, da on ne dopušča, da bi se takaj zborovalo in govorilo o postavah, ampak le krščanski nauk naj se uči. Čenča več takih praznih besed. Predsednik mu zabrani besedo, opiraje se na postavo od 15. nov. 1867. Zbor pritrdi predsedniku in ostro obsojnjo nepostavno postopanje županovo. Ko župan vidi, da nič ne opravi in se udje začnejo vpisovati v društvo, srdito vpije: Kdor se da vpisati, bo topen. Predsednik ga posvari, naj nikar ne šunta k javni sili, sicer bo kaznovan po kazenski postavi. Župan le ponovi te besede, pa nič ne opravi. Vpisalo se je toliko udov, da je ustanovljeno tudi to društvo. Kakor se sliši, je predsednik zboru proti županu že oddal tožbo zaradi krive rabe njegove oblasti in zaradi zločinstva javnega posiljenja proti postavnemu zboru. Če bo župan za svojo nepostavno postopanje kaznovan, naj se zahvali pri tistih, ki so ga podšuntali.

Dva dni pozneje se je pripetila druga zgodba, ktera zopet spričuje, kako potreben bi bil poduk o postavah ravno tistim ljudem, ki bi imeli v svojih občinskih paziti, da se ravna po postavi. Na starega leta dan bil je napovedan ljudski shod v zgornji Bistrici, da se tudi tam ustanovi pol. katol. društvo. Da bi pa ne bilo kakih nerodnosti pri občnem shodu, so sklenili kmetje se poprej še med seboj pogovarjati. Pošten slovenski kmet V. Rudolf v zgornji Bistrici povabi torej svoje sosede že v torek 29. t. m. o pol 7 zjutraj v svojo hišo; kar je dovoljeno po društveni postavi brez vsakega posebnega naznanila, kajti shod ni bil občen, ampak povabljeni so bili le posamezni. Med temi je bil tudi g. kaplan Šuc. V jutro se zbere res 20 kmetov, med njimi večina občinskih odbornikov. Zdaj pa stopi v hišo občinski župan in za njim trije žandarji. Vsedejo se k mizi, in ko pride g. Šuc, prepove ta modri župan vse govorjenje in tirja, naj odidejo vsi takaj zbrani. Proti takemu nepostavnemu, samovoljnemu postopanju, ki naravnost v lice bije hišni pravici in društveni postavi, protestuje hišni gospodar. Povpraša žandarje, s katero pravico so posedli njegovo hišo, oni pa se skličejo na župana, da so od njega poklicani bili. Vsi možje se pridružijo protestu in se potem razidejo. Tako se tu pri nas ravna s postavo, ki je dana od državnega zboru in sankcionirana od pres. cesarja, in ki enako veljavo ima in jo mora imeti za vsakega, naj si bo tega ali drugega pol. mnenja. Hišni gospodar, kterega

hišna pravica se je tako z nogami teptala, pritožil se je zoper to pri okr. sodnji. Kdo je kriv vsem tem nepostavnim djanjem, bode menda na dan spravila sodnijska preiskava, da kazen ne bo zadela samo podsuhtanih, ampak vse. Majhno je naše mestice, pa menda je malokde tako strastno nasprotovanje raznih strank, kakor pri nas.

V Ljubljani je katoliško društvo postavno za dobro ustanovljeno.

Društvo je veraka in dobrodejna; njen namen je tedaj pred vsem drugim: oživljati in razbirjati katoliško zavestnost, buditi občinstvo dolžnosti do cerkve, domovine in družine, pa tudi skazovati dela kršanske ljubezni posebno, s pospeševanjem kršansko-katoliške odreje, s podporanjem ubožnih in bolnikov in pa boljšeje zagrobenih.

Pomočki k temu bodo: Shodi družbenikov; govori in branje; izdavanje podučnih spisov, razširjevanje dobrih katoliških bukav za blaženje npravosti in življenja; napravila se bo lastna bukvarnica in če bo mogoče tudi besednica (Bureau); nabirali se bodo zadovoljni darovi kakoršni koli za blaženje družbene namene; ustanovljale in podpirale katoliške osebne naprave in naprave za ubožne in bolnike, pa tudi poboljševalnice, delavnice itd., kolikor bodo pomočki dopuščali.

Umril je 31. dec. pr. g. **Gašp. Valkavrh**, častni korar, kons. svet in dosluž. knezoškofijski kancelar. Pred 2 letoma je podaril skrivši Sl. Matiji 200 gold.

Iz *Trsta* piše Prazka „Correspondenz“: Sodba, ki jo je 25. novembra 1868 izrekla tukajšnja deželna sodnija, u katero so bili za nedolžne spoznani vrednik „Cittadino“-v, Dom. Antonac, dr. Leop. Marussich, advokat, in Jan. baron Delmestri, posestnik v Karminu, katero je tožil poprejšnji okrajni predstojnik Karminski, sedanja okr. glavar v Tominu, gosp. Andrej Winkler, zaradi razžaljenja časti, je viša deželna sodnija spremenila tako, da so vsi trije za krivo spoznani pregreška razžaljenja časti v zmislu §§. 488 in 498 Kazenskega Zakonika. Prva dva sta obsojena za dva tedna v zapor postren z enim postom vsak petek, poslednji pa ima plačati 25 gold. kazni. Vredniku je zapadlotudi 60 goldinarjev kavecije *)

Vnanje države.

9. t. m. (jutro) se ima začeti v Parizu konferencija zaradi grško-turško zadeve; zberejo se v ta namen vsi navadni ondešnji poslanci vseh tistih vlad, katero so l. 1856 v Parizu mir sklenile (te vlade so: ruska, pruska, avstrijska, turška, francoska, angleška, italijanska). Grški poslanec bo poklican v zbor pozneje, po tem ko so drugi poslanci že nekoliko porazumejo, in samo zato, da bo kaj svetoval. (Glej članek „Novo leto“). Kakor se kaže, ustavi se za zdaj vojska med Turčijo in Grčijo; za zdaj, smo rekli.

Dopisi.

V Tominu 20. decembra **). Tudi Tominska čitalnica več ne spi. — Zdrnila se je! — Novi odbor, kateri je bil izvoljen 22. novembra t. l. obstoji, iz vrlih domoljubov, kateri so to kot častno nalogo prevzeli, Tominski čitalnici tisto veljavnost nazaj pridobiti, katero je imela, in katero bi bila morala zmeraj imeti.

Novi odbor je ta:

Ravnatelj: g. Janez pl. dr. Premerstein, notar, denarničar: g. France Kokole, davkarski kontrolor, odborniki: gg. Janez Gabersčik, posestnik, Anton Rojic, koncipient, Anton dr. Tušar, sodnijski adjunkt, Anton Tusulin, kupec in France dr. Kovačič, odvetnik.

Izsred odbora so izbrani g. dr. Tušar za podravnatelja, Rojic za tajnika in Tusulin za knjižničarja.

Odsek za veselice je sestavljen iz gg. Jožeta Gorjupa, Antona Rojica, F. Kokole a, Jan. Gabersčika, kateri so sklenili, da se imajo do Velike noči te-le ve-

*) Razžalila sta omenjena gospoda iz Karmina g. W. preteklega poletja (med mnogimi napadi) s enim dopisom v „Cittadino“-u, o katerem se mu podtika nek govor, kterega ni on nikdar in nikjer imel. Govor, ki se mu prilastuje, bi bil smešen sam na sebi, če bolj pa, če ga pačijo take opazke glede misli in namer, kakoršne dopisnik svojim izmišljenjem dodaja. Sicer pa ima vsa stvar brž ke na političko podlago. W. je bil, kot določen Avstrijanec, nekterim osebam v K. trn v peti, in to tem več, čem bolj so ga vsi drugi spoštovali in ljubili. Vr. **). Za poslednji list l. l. prepoznalo došlo. Vr.

selice napraviti: 31. decembra, gledališna igra, 13. januarja, beseda s plesom, 26. jan., veliki ples, 25. februarja in 19. marca beseda in gledališne igre.

Pomenljiv dan za čitalnico je bil 13. decembra. — Po želji treh odbornikov se je sklicala občna seja, v kateri je bil naš gosp. dr. Lavrič enoglasno in z živio-klici za častnega ude izvoljen. K.

Iz Črnič. Imeli smo 27. t. m. v naši „čitalnici“ volitev novega odbora. Novoizvoljeni predsednik je Andrej Batič, denarničar, Valentin Kosavel; odborniki: Anton Lojk, Anton Fišer, Janez Ambrožič, Jožet Batič, Tomaž Lojk; namestnika: Andrej Leban, Košuta Andrej. — Odbor si je izvolil za podpredsednika Antona Lojka in za tajnika Mihaela Vičiča. Število udov se je v naši čitalnici pomnožilo. — O priložnosti, ko smo seje imeli, je prišel nas obiskat g. dr. Lavrič.

Še nekaj. Ravno na sv. Božični dan nam je prinesel Pavol Volčič v čitalnico čestno vestico, ki je imela cvetje kakor spomlad. Čudili smo se tej prikazni, da pravno je leto nenavadno toplo.

V imenu novega odbora
M. V.

Z Reke 30. dec. l. l. — p — Zdaj, potem ko so dosegli Rečani svoj namen — da so se združili z „brati Ungheresi“ (Dokončno dosegli ga niso še Vr.) — vtignil bi svet misliti, da živimo tukaj v rajju; a ni tako. Ni nar manjše prerokovanje naših madžaronov se ni še vresničilo; nasprotnih dejanj pa opazujemo vsak dan. Ni torej čudo, da se je ohladila vroča kri že marsikteremu madžarofilu. Morda se bode prihodnji mesec o voljenji državnega poslanca za ogerški zbor naše mesto kaj bolj oživilo. Priprave se že delajo za prejšnjega poslanca g. A. Radiča, pa bode težko kaj, ker je izgubil pri večini še tisto mryco zaupanja, ki ga je popred vžival. — Na mesto dosedanjega, manjšega števila novincev morala bo postaviti za naprej Reka z malo okolico cel batalijon honvedov a šte. 70. — Železnici, po katerih zdihuje Reka vže toliko let, se res že ne delate, in Bog ve, kedaj se boste! — Davki so zmirom večji, a zaslužki se krčijo. To je žalostni stan današnje Reke. — Ko se časi spremenijo, bodem se podvihal, Vam zopet kaj pisati *).

Ponikve (na Tominskem) 1. jan. Srečno novo leto Vam, visokočestiti gospod D. r. Doliak, dež. poslanec, in vzem, ki mojo malenkost s prijaznimi pismi razveselujete!

Nimam časa, vsakemu posebe pisati; sprejmite tu vsi skupaj prisrčna moja voščila!

Vi me pomilujete! Nisem vreden pomilovanja; kajti na Ponikvah ni še tako hudo, kakor si Vi mislite. Res se je ponujal sneg že 28. oktobra p. l., pa to je bilo le kratko, časno obiskovanje. Danes je prišel sneg Novemu letu v svato, pa mu je kakor bi stal na žrjavici — revčku! Ves december je bilo tukaj tako toplo, da se je nebo potilo in z gorkimi kapljami svojega potu zemljo čez mero napajalo. Nič nas ni mraz zadrževal; vsaki dan sv. adventa smo romali do „stolne“ cerkve k zornicam, da si imamo lepo kapelo na vrtu, do ktere zlo, zlo lože pridemo. Od kod je ta nenavadna toplota, ne vem, to pa vem, da je tista nenavadna prikazen, „tabor pri Šempasu“, veliko gorkote naredila. In ako ni med to gorkoto in uno toploto nobenega sorodstva, tako naj se muhe obesijo! A. Z.

Iz Tomina 2. jan. t. l. Na dan sv. Silvestra ob 8. uri zvečer je napravila Tominska čitalnica veselico kakor vsako leto, h kateri so bili povabljeni zavoljo slabega vremena le domači udi. Prišlo jih je obilno, kajti napovedana je bila prva gledališna igra v Tominski čitalnici. Igrala se je baloigra „Igra Piké“, ki jo je iz francoskega prestavil Vilhar.

*) Lepo prošimo. — Hvala za poslano, Vi res poznate potrebo naših ljudi in zate k njimi prav „naški“ govoriti. Radi vseporabimo. Vr.

**). Vvod tega dopisa smo priobčili tak, kakor je, ker nam ga je g. dopisnik v privatnem listu poslal. Vr.

(Dalje v deklati).

Ta krat so zopet Tominski dilettanti pokazali, da snaje biti pravi korenjaki, ne le v petji, temuč tudi v predstavljanji. — Gosp. Gorjup je tako živo posumal barona, da mu je vse ploskalo. Gospodična Modrejanova je rojena za glodišče. Izvrtano sta igraja gg. Rojic in Andrejšič.

Igra je trajala dobro uro, in kedar je zugrinjalo padlo, ni bilo ploskanja in hvale-klicev ne konca ne kraja, dokler so niso vrli igralci zopet na odru prikazali.

Od pesmi je dopadla nar bolj „Slovenski mladidini“, s katero so znani Tominski pevci same sebo prokošili. Po besedi smo se še dolgo časa prav družljivo veselili.

Tako je dobro; Tominci naprej!

K. *)

Iz okolice Tržaške 3. Jan. X. Vesolje je videti, kako se ljudstvo malo po malem zaveda. Pred se skoraj ni čulo po vaseh drugo petje, kot kakšna luška kvantarska pesem, ki se jo naši, v pomaujkanji družih domačih, po mestnih ulicah tržaških pobrali — a sedaj ne čuješ drugih, nego slovenske: „Hej rojaki“, „Hej Sloveni“, „Naprej“, „Naj čuje zemlja in nebo“ i. t. d. Že mali otroci, učenci, so se jih navadili, dasiravno je učiteljem strogo prepovedano, v šoli narodno petje učiti. Mestnemu magistratu so okolično „čitalnico“ hud tru v peti, in, ako bi bilo mogoče, bi jim vsem nakrat radi glave odsokali. Nedavno je bil neki učitelj iz okolice tržaške v mesto poklican, in neki gospod uradnik ga je hudo pokaral, da kaj hodi v tisto „malodotte čitalnico“, da za naprej ne sme čisto nič več so vdoležovati, ne učiti niti petja, niti deklice ali fantino deklamovanja. Lepa doslednost! Ljudstvo ima napredovati ino se izobraževati, pa tisti, ki kaj več znajo, ne smejo ljudstva podučevati: Otroci naj se le učijo, saj imajo bukvo, učitelja pa jim ne smete dovoliti! — Kako znajo vendar ti ljubeznjivi naši prijatelji skrbeti za svoje podložne-kaj ne? V resnici so držijo izreka nekoga odbornika pri mestnem zboru: „Ne dajte toliko omike, bolje je za nas, da ostanejo še nevedni, ker, če se izbrihtajo, bo težko z njimi vladati“. Bog me! takovi so ti osrečitelji ljudstva! Skoraj da bi človek rekel z njih glasovitim pesnikom Dante-tom: „Non ragioniam di lor, ma guarda e passa“!

(„Ne gubimo besed, le glej in pojdi!“)

Ali bo po tej poti §. 19. kedaj svojo veljavnost zadobil? Slovani so pohlevnega in krotkega značaja; pa kaj stori pes, ako mu gladnemu kos kruha moliš, pa vedno spet od gobca umikaš? Zmiraj bolj poskoči ino naposled zdivja in lahko te vklavsne, če mu ne daš, kar si mu tolikokrat ponudil; bolje bi bilo, da bi mu ne bil še koščeka pokazal.

V Sežani so osnovali čitalnico.

Domači novičar.

(Cestni odbori). Vsled ni davno potrjene novecestne postave za našo Goriško grofijo so se volili zadnje dni starega in prve dni tega leta odbori za vzdrževanje deželnih cest. V ta namen je sklenil sl. deželni odbor, da naj gre v vsak cestni okraj kateri od deželnega odbora vodit volitve. Cestni okraji se vjemajo s sodnijskimi. V Kanalu, Tominu in Cirknem je opravil volitve (28. 29. in 30. dec. l. l.), deželni odbornik g. dr. Tonkli, v Bovcu pa je še le 5. t. m. odbor ustanovil. V Tominu so izvolili za odbornike večidel župane, za predsednika pa je enoglasno izvoljen g. okrajni glavar Winkler; v Cirknem je predsednik g. župan Čerin in so drugi izvoljenci jako primerno na razne kraje porazdeljeni. V Kanalu se ni odbor še konstitujil, ker ni bilo vseh izvoljencev skup. — V Sežani in Komnu na Krasu je bil ur. Abram (tajnik dež. odbora in dež. poslanec); on je v torek tudi v Gorici za goriški okraj volitev vodil **) — V Karminu (narodno mešanem okraju) je bil dež. odb., dr. Deperis; izvoljena sta v odbor tu-

*) Lo večkrat kaj, presimo. Vr.

**) Izvoljeni so; grof Corenini sup. št. Pet., dr. Doliak, bar. Tacod, Nacut iz št. Andr., Kofol iz Čepovana, Kocjančič žup. iz Podgoro in dr. Žigon d. poslanec.

di * Slovence iz Brd. V drugem mešanem okraju, v Tržiču (Montfalcon-u), je opravil volitev g. Dottori (kteri v deželnem odboru dr. Pajer-ja namestuje). Slovence niso tam nobenega v odbor izvolili. (Tudi prav; en vzrok več za ločitev od Lahov Vr.). V Gradišči je bil dr. Deperis; v Cervinjanu g. Dottori. — Novi cestni odbori obstoje vsak iz 7 odbornikov. Oni prevzamejo zdaj okrajno cestno kaso, bodo imeli pravico, nasvetovati doklade za ceste, nasvetovati nove deželne ceste in sploh skrbeti za vse, kar te ceste zadeva. Kar oni nasvetujejo, potrjuje deželni odbor, ali zbor.

(G. K. Favetti). V uradnem delu „Osservatore Triestino“ št. 296 od 24. dec. l. l. in naslednjih beremo ta-le sodnijski *iskavn list*: Zaporna okrožnica — razposlana proti K. F. Jožefovemu, roj. v Gorici, 49 let staremu, tajniku municipija gorišk. v pokoji, v namen posebne preiskave zastran hudodelstva motenja javnega miru, na katero se ozira §. 65 črka a K. Z. Ker se je pokazalo, da se ne ve, kje je, dekretuje se zoper njega preiskovavni zapor, in, da se to izvrši, so s tom naprošene vse c. k. in občinske oblasti za javno varnost, kakor tudi c. k. žandarmerija, da ga pripeljejo v takajšnju kriminalno ječo.

Od c. k. deželno sodnije
V Trstu, 24. decembra 1868.

„Slov. Narod“ v listu 115. od 31. dec. l. l. pri-poveduje, da iščejo F—a „zarad govorov, ktere je imel v Palmi na dan Šempaskega tabora“ ter govori dalje o dotični preiskavi, ki jo vodi tukaj v Gorici „posebna komisija iz Trsta.“ V nedeljo in ponedeljek, slišimo, da so odpeljali v preiskovavni zapor 4 delž-nike Palmskih dogodkov.

(Potrjena je deželna postava goriška) zastran po-silnega združenja dveh ali več občin v eno županijo, ko bi se pokazalo, da same župe opravil opravljati ne morejo. Princsemo jo prihodnjic.

(Rojenik, umrlih in poročenik v Gorici) je bilo v letu 1868: Rojenih: V fari Velike cerkve 137, (možk. spólk 70, žensk. 67); V f. sv. Ignacija 162 (mrtvih rojenih med temi 10; možk. sp. 86, ž. 66); na Placuti 87 (m. 35, ž. 52); v Podturnu 93 (m. 47 ž. 46). — Umrlo jih je: pod Vel. cerkvijo 184, (m. sp. 70; žensk. 114, v poslednjih so zapopadene ženske, ki so umrle v bolnišnici usmilj. sester); v bolnišnici milosrdnih bratov, ki je tudi v tej fari, pa ima posebno zapisko, je umrlo 54 možk. sp. Pod s. Ignacija fari: 111 (možk. sp. 47, žensk. 54, mrtvo roj. 10); na Placuti 69 (m. 33, ž. 36) v Podturnu 33 (m. 16, ž. 47). — Poročenik v Vel. c. 46 parov; pri sv. Ignaciji 58; na Placuti 23; v Podturnu 11 parov. — Rojenih je vseh skup (brez nekatoličanov) 479; umrlih 451; poročenih 138. — Z nekatoličani vred (evang. in judi) jih je umrlo 490 (?)

Bistvene določbe nove vojne postave.

Orožna moč v naši državi se deli na troje vrst: stojno armado, deželno brambo in črno vojsko (toda postava zastran črne vojske ni še v državnem zboru obravnana in sprejeta) in slednjič vojno pomorstvo (pomorsko armado). Težišče orožne moči je v stojni armadi, ktera razpada v linijo, reservo in nadomestno reservo. Služba v liniji traja tri leta. Nasvet vladin, da naj bi bilo ministerstvu na voljo dano, vrstiti v linijo tudi prvi rezervni tečaj (prvega leta rezervnike), tako da bi se bila podaljšala prava (aktivna) služba še za eno leto, da bi se torej 4 leta v liniji služilo, ni obveljal v poslanski zbornici državnega zbora. — V rezervi traja služba 7 let; nadomestna rezerva se nabira iz novincev (rekrutov), kar jih je več, kot, kolikor se jih potrebuje za dopolnjenje armade. Nadomestna armada je nekaka premakljiva (mobilna) deželna bramba; skliče se le v sili. Služba v deželni brambi traja dve leti za tiste, ki so v armadi že služili; za tiste pa, kateri se vdružijo naravnost v deželno brambo, 12 let. Deželna bramba se skliče vsako leto enkrat, jekeni, k vajam.

Vojna službena dolžnost je začne z 20. letom starosti in se konča z 32. letom; tisti, ki so zaznamljeni za nadomestno reservo, morajo se do izpolnjenega 30. leta še zmiraj zanašati, da bodo poklicani k

vojakom. Ker se jemljejo novinci samo iz *treh letnih vrst*, niso več vojni dolžnosti podložni oni, ki so tisti dan, ko je bila ta nova postava razglašena, tri in dvajseto leto starosti prestopili, naj so bili poprej po stari postavi k vojakom klicani (assentirani), pa zaradi ne- sposobnosti odpuščeni, ali pa celo ne klicani. — Važna pa je tista določba nove vpeljave postave, po kateri se vdružijo do 32. tega leta starosti v *rezervo ali brambo* rihko vsi tisti, kateri so po stari vojni postavi vojni dolžnosti podložni in ki so stavno dolžnost (Stellungsonicht) sicer izpolnili, pa v armado ne bili vdruženi; to pa le-takrat, kedar je nevarno, da se utogne vneti voj- pka, in ni dopolnjeno število mož stoječe armade za čas vojske ustanovljeno. Po tem takem so tudi tisti, kateri so 23. leto prestopili, v sili dolžni iti v vojsko. — *Zakonsko oproščen* dolžnosti, služiti v stoječi armadi, v vojnem pomorstvu ali v deželni brambi, je: 1. *edini sin* očeta, kateri ne more več delati in si živeža služiti, ali pa sin matere vdove; 2. po očetovi smrti *edini vnuk* starega očeta, kateri se ne more sam z delom preživiti, ali pa stare matere vdove, če nimata nobenega sina; 3. *brat* bratov in sester sirot (kterim so stariši umrli).

Edini sin, vnuk ali brat ima pravico, biti oproščen, ako je zakonski in pravi (naturni) sin, vnuk ali brat in ako bi njegov stariši, starišev stariši ali bratje in sestre ne mogli živeti, če ni on vojaščine prost, da za- nje doma dela in skrbi. Ko bi pa te dolžnosti ne iz- polnival, ne bi imel pravice do oprostitve. Nezakonski sin je tudi vojno dolžnosti prost, ako ni ga "druzega, da bi nezakonako mater redil, toda morda on za- nje res skrbiti, če ne, ni deležen oproščanja. V enakih okol- nostih velja, kar smo rekli zastran edinega sinu, vnuka in brata, tudi za tistega, kterege edini brat ali vsi dru- gi bratje a.) služijo v liniji ali rezervi; ali so b.) mlaj- ši kot 18 let, ali si c.) zaradi kakih dušnih ali telesnih bolezni ali napak nič prislužiti ne morejo. — Z oprošče- njem se vrsti ta-le druga narodba. Mladenci, ki so do- vršili viši gimnazi, višo realko ali kako drugo učilišče te vrste, svojo vojno dolžnost lahko s tem opravijo, da kot dobrovoljci eno leto v stojni armadi služijo. — Po tem pridejo polahčice (poboljški), ki se dovolijo nekterim vrstam ljudi iz humanitarnih (ljudotmilih) ali narodno-gospodarskih razlogov. — Ta postava se 10 let ne sme popraviti, razen ko bi se cesarju samemu zdelo potrebno ali primerno, stan armade premeniti. — Člen 6. vpeljave postave se glasi: Od tistega dne na- prej, ko dobi ta postava moč (in moč postava že ima) ne smejo pri vojakihi nikogar več topsti ali v železjo vklepati, in to, ne v stojni, ne pomorski armadi, ne v deželni brambi. *)

Gospodarske stvari.

Nekaj besedi o gnoju spleh.

Spisu: Fr. Povše. **)

Vsakdo ve, da s časoma poide žito s kašče, če ga dan za dnevom za živež ž nje jemljemo. Žito nam je dala zemlja; ona je dajala rastlinam potrebni živež, da so mogle rasti in dozoreti. Ravno tako pa, kakor moremo le nekaj časa jemati žito s kašče, tako more zemlja tudi le nekaj časa rastlinam potrebni živež da-

*) Prihodnjč nekaj zastran terminologije v tej postavi. Vr. **) G. Povše je kandidat kmetijskega učiteljstva in že davno od- menjen za eno učiteljsko službo v kmetijski šoli, ki se ima ustanoviti v Gorici. Da se ta reč tako dolga vleče, prihaja od tod, ker ne more najti deželni odbor itajjanskega profesorja-vodjo takega, kakoršnega naši Lah želé. Brž ko ga dobijo, se hode šola začela. Vr.

jati. Če hočemo, da imamo s kašče žita jemati, more- mo tudi skrbeti, da kašče, zopet z žitom napolnimo; ravno tako moremo tudi zemlji, da more rastline rediti, potrebni živež dati. Živež za zemljo je, pa gnoj. Vsi ti- sil pripomočki, kateri storijo, da zemlja ne opeša, da močna ostane, in krepkejša za reditev rastlin postane, so gnoj. Vzrok, da zemlja opeša, je, ali da ima zem- lja premalo redivnih tvarin, ali pa da, čeprav ima zemlja nekaj redivnih tvarin, vendar ne more rastlin rediti, ker niso redivne tvarine v pripravi priméri in zvezi.

Potem takem se govori 1.) o gnojenji v ožjem pomenu besede, in pomeni to vse, kar zemlja dobiva, da ostane vedno močna ali da tudi krepkejša postane, in 2.) v gnojenji v širjem pomenu besede, ali gnojenji z zemljo in pomepi vse pripravne pripomočke, kateri storijo, da pridejo redivne tvarine v zemlji v prid in ha- sen raznih rastlinam; tako storijo nektera dela, da zem- lja pripravna postane, rastline rediti; tako stori proora- nje, rabljanje, obračanje, kopanje zemlje boljše, apijoče redivne tvarine v nji obudi, da jih potem zrak, sonce, gorkota razkroji in tako za rastlinski živež pripravno stori. V gnoji so tvarine, ktere služijo naravnost rastli- nam v živež, ali pa, ktere pomagajo, da rastline lože srkajo in dobivajo iz zemlje redivne tvarine. V vsch treh naravnih predalih najdemo gnojne reči in prepričani smo, da se dobi dober gnoj mnogoteri in raz- ne baže v živalskih, rastlinskih in rudninskih drobih. Razdeljuje se torej gnoj 1. v živalski, 2. v rastlinski, 3. v rudninski gnoj. Ako na tanko preiskujemo te tri dele, vidimo, da smemo živalski gnoj v prvo vrsto sta- viti. Živali se redé ali od živalskega, ali od rastlinske- ga živeža. Tiste živali, ktere služijo živalim v živež, so živele od rastlin, in tako se najdejo v živalih vsi tisti deli, ktere imajo rastline v sebi; kajti obstojni deli žival so skoraj ravno tisti, kateri so v rastlinah, le o drugačni podobi. (Dolje prik.)

Borsni kurs 7. t. m. Metall. 61:40; narodno po- sojilo 66:—; London 119:80; adijo srebra 117:25 cekini 5:67¹/₂.

Žitna cena v Gorici. Pšenica po 2 glé. 58 s. do 2:66 goriški kašnanik; turšica 4:47; delapl jočman 3 g. do 3:20; nedelani 1 g. 70; fižol 2:20, 2:50; ajda 1:25 oves 1:25.

Poslano. *)

"Slovenskemu Narodu"

Predragi! Ti si priobčil v "listnici" od 24. decem- bra 1868 kritiko o mojem spisu, kteremu nisi dovolil pred svet stopiti. Ti ga pred svetom tožiš, da ni "na podlagi kritikovane knjige", da "ima menda namen" ..., da "se peča večidel je" ..., "nikjer ne" itd.; on pa mora pod Tvojo klopjo molčati. Prijatelj Tožiti, pa ob- tožencu ne pustiti, da se brani—to ni pošteno. Da se tega madeža očistiš, ni zdaj druga, kot le ta, da celi moj spis natisneš. Na dan ž njim! Kajti hudobni svet —ki pravi: Kar ne vidim, ne verujem—bi utegnil misli- ti, da so Tvoje zgorej navedene besede gola laž.

A. Ž. vik. na Tom.

*) Za sestavke in dopise v tem predelku, ni vredništvo nič od- govorno, ni glede stvari same, ni glede oblike. Kar se tega odprtega pisma tiče, menimo, da ne bo razumljivo tistim bravcem "Dom", kateri "Slov. Nar." ne berejo.

Današnji 1. letošnji list smo razposlali vsem dosedanjim naročnikom in drugim rodoljubom in druš- tvom na ogled; nazaj ga ni treba pošiljati, samo to práv lepo prosimo, naj bi se brž oglasil, kdor se misli naročiti; s tem nam prihranijo čč. gg. naročniki veliko neprilicnosti pri razpošiljanji. Prihodnjih listov ne pošljemo nikomur, kdor ne bo naročen, ali kdor "Domovine" brezplačno ne dobiva, že zato ne, ker so nam *stare adrese* s tem listom skoraj vse pošle, nove pa smo dali napraviti le za tiste gg. prejemnike, ki so se oglasili, ali so v kratkem oglase.

Koliko "Domovina" velja, je razkazano na čelu. Lanske čč. prejemnike "Dom", kateri so z naročnino še na dolgu, prosimo, naj bi nam zastale zneske, kakor hit-o morejo, poslali.

Vsem tistim čč. gg. naročnikom, ki so nam v naročilnih listih *zauptnice* poslali, prizrčna zahvala!

Vredništvo.